

Velika Nedelja na turističnem zemljevidu Slovenije

Turizem

Raziskovalna naloga

Avtorice: Hana Lah
Asja Kumer
Nika Meško

Mentorica: Petra Kumer

Velika Nedelja, 2019

ZAHVALA

Zahvaljujemo se vsem sodelujočim anketirancem in sogovornikom, ki so z nami delili svoja mnenja, še posebej gospe Manici Hartman za pomoč pri iskanju zgodovinskih dejstev. Zahvala gre tudi učiteljici Klari Megla za lektoriranje in gospodu Marjanu Škvorcu za pomoč pri oblikovanju naloge.

KAZALO

1	UVODNI DEL	6
2	TEORETIČNI DEL	7
2.1	Velika Nedelja danes	7
2.1.1	Naravna dediščina	7
2.1.2	Kulturna dediščina	8
2.1.2.1	Cerkev Svete Trojice	8
2.1.2.2	Grad	9
2.1.2.3	Miklova in Medikova hiša	10
2.1.2.4	Župnišče	10
2.1.2.5	Šola	11
2.1.2.6	Kogl	11
2.2	Velika Nedelja nekoč	12
3	RAZISKOVALNI DEL	14
3.1	Metodologija	14
3.2	Raziskava	14
3.2.1	Hipoteza ter namen raziskovalne naloge	14
3.2.2	Krajevna, časovna in družbena opredelitev raziskave	14
4	REZULTATI IN RAZPRAVA.....	15
4.1	Obstoječa turistična ponudba	15
4.1.1	Etnološka zbirka in razstava v gradu.....	15
4.1.2	Gostinska ponudba in prenočišča.....	15
4.1.3	Prodaja domačih pridelkov.....	15
4.1.4	Lokalna društva	16
4.2	Zapis pogovorov z intervjuvanci	16
4.2.1	Analiza pogovorov	20
4.3	Analiza ankete	21
4.3.1	Demografski podatki	21
4.3.2	Prvi del ankete – zaprta vprašanja z lestvico	22
4.3.3	Drugi del ankete – vprašanja odprtega tipa	28
4.4	Naši predlogi za celostno turistično podobo oz. ponudbo kraja	29
5	ZAKLJUČEK.....	31
6	VIRI IN LITERATURA	32
7	PRILOGE	33

KAZALO SLIK

Slika 1: Fotografija vaškega jedra Velike Nedelje iz zraka, z dovoljenjem avtorja Marka Hlasteca.....	7
Slika 2: Notranjost cerkve Sv. Trojica.	9
Slika 3: Dvorišče gradu z vodnjakom in križniškimi križem na tleh.	10
Slika 4: Pogled na Kogl iz zahodne strani.....	11
Slika 5: Veduta Velike Nedelje iz leta 1681.	13
Slika 6: Starostna struktura anketirancev.....	21
Slika 7: Izobrazbena struktura anketirancev.	22
Slika 8: Razvoj turizma podpiram.	23
Slika 9: Potrebno je urediti turistično infrastrukturo.	23
Slika 10: Z ustreznim razvojem turizma lahko domačini in sam kraj veliko pridobijo.	24
Slika 11: Znam pripovedovati zgodbo o našem kraju.....	25
Slika 12: Trenutna turistična ponudba je zadovoljiva.....	26
Slika 13: Promocija kraja je odlična.	27
Slika 14: Ideje za turistično ponudbo v obliki besednega oblaka	30

KAZALO TABEL

Tabela 1: 7 trditev, s katerimi se anketiranci strinjajo v največji meri.	22
Tabela 2: Trditve, s katerimi se strinja ali popolnoma strinja 80–90 % anketirancev.	24
Tabela 3: Trditve, s katerimi se strinja ali popolnoma strinja 70–80 % anketirancev.	25
Tabela 4: Trditvi, s katerima se strinja ali popolnoma strinja najmanj anketirancev.	26
Tabela 5: Število pritrdilnih odgovorov pri vprašanih odprtega tipa.....	28

POVZETEK

Verjamemo, da je Velika Nedelja krasen podeželski kraj z dobrimi turističnimi možnostmi, zato se v raziskovalni nalogi ukvarjamo z vprašanjem umestitve Velike Nedelje in njene bližnje okolice na turistični zemljevid Slovenije. Sicer naš kraj že obiskujejo turisti, domači in tuji, a na turističnem zemljevidu Slovenije ga ne morejo najti, vsaj kot dobro prepoznavnega kraja s pestro turistično ponudbo ne. Skozi raziskovanje geografskih in zgodovinskih dejstev ter na podlagi analize anonimne ankete in pogovorov z različnimi predstavniki, ki soustvarjajo turizem ali drugače delujejo v njem, smo se prepričale, da lahko potrdimo svojo hipotezo: Velika Nedelja je kraj, ki ga je treba umestiti na slovenski turistični zemljevid in v tem smislu razvijati oz. dodelati turistično ponudbo in infrastrukturo samega vaškega jedra ter z njim tesno povezane okolice. To si naš kraj zasluži zaradi svoje zgodbe, zaradi boljše prepoznavnosti ter posledično zaradi izbire boljših možnosti za lokalno prebivalstvo. Predlagamo nekatere aktivnosti oz. možnosti turistične ponudbe, s pomočjo katerih bi lahko Velika Nedelja postala privlačen kraj za obiskovalce vseh generacij. Domačini se strinjajo z nami, zavedajo se pomanjkljivosti, predlagajo spremembe in si, sodeč po analizi ankete in pogovorov, v prihodnosti tega želijo. Tako lahko ostajamo optimistični in pričakujemo turistični razvoj, čeprav je na tem področju potrebno še veliko storiti.

Ključne besede: Velika Nedelja, razvoj turizma, turistična ponudba, kulturna dediščina, križniki

ABSTRACT

Since we believe that Velika Nedelja is a beautiful rural place, with great tourism opportunities, in our research paper we deal with the option of placing it and its close surrounding villages onto Tourist map of Slovenia. There are tourists (from Slovenia and abroad) visiting our village already, but they didn't find it on the Tourist map of Slovenia, at least not as one of the well known places with various tourist offer. Through the research of geographical and historical facts and based on the analysis of the anonymous questionnaire and discussions with different representatives, who work in tourism or create it, we were assured, that we can confirm our hypothesis: Velika Nedelja is a place, that should be placed onto Slovenian tourist map. In this sense, we should develop and optimise our tourist offer and infrastructure of the village centre and its close neighbourhood. Our place deserves that, because of its story, because we want it to be known better and finally, for our locals to have better options to choose in the future. We suggest several activities and options of tourist offer, which could turn Velika Nedelja into attractive place for visitors of all generations. Locals agree with us, they are aware of disadvantages, they propose some changes and long for them in the future, according to the questionnaire and interviews analysis. That gives us hope to expect the development of tourism, even though there's a lot to be done in this aspect.

Key words: Velika Nedelja, tourism development, tourist offer, cultural heritage, The Knights of the Cross

1 UVODNI DEL

Ko smo razmišljale o temi naše raziskovalne naloge, smo se precej hitro in enotno odločile za izbrani naslov. Sploh zato, ker smo zagnane učenke, ki včasih vidimo priložnosti tam, kjer jih morda kdo drug ne vidi. Stvari, v katere verjamemo, pa si upamo tudi na glas povedati. Čeravno nas kdo gleda postrani in poslušša le napol ali z zadržkom, vztrajamo pri svojem. V mislih se nam rojevajo nove ideje, ki bi si jih upale nekoč v resnici razviti, a pri tem rabimo pomoč. Zato smo se z navdušenjem odločile raziskati možnosti za turistični razvoj našega kraja.

Namen naše naloge je raziskati vprašanje umestitve Velike Nedelje na turistični zemljevid Slovenije, kar je tudi naša hipoteza. Zato smo v teoretičnem delu opisale Veliko Nedeljo ter njeno bogato zgodovino, ki je pravzaprav močno vplivala na njeno današnjo podobo.

V raziskovalnem delu smo opisale izvedbo ter zaključke naše raziskovalne ankete, izvedene med domačini vseh generacij, s katero smo pridobile pogled na turistično sedanost in prihodnost našega kraja ter čisto bližnje okolice. Zanimalo nas je tudi mnenje lokalnega turističnega društva, muzeja, predstavnikov turistične kmetije in organizacije, ki danes deluje v turistični dejavnosti našega kraja. Zapisale smo povzetke opravljenih intervjujev. Na podlagi vseh teh spoznanj in lastnih idej smo zapisale še svoje predloge, ki smo jih razvijale med nastajanjem te naloge. Pripravile smo precej zanimivo in obsežno turistično ponudbo s predlogi za različne tematske potepe ali ogleda po našem kraju.

Ali torej Velika Nedelja spada na turistični zemljevid Slovenije? Verjamemo, da boste z zanimanjem brali naprej in poiskali odgovor.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Velika Nedelja danes

Velika Nedelja izstopa s svojimi čudovitimi stavbami oz. vaškim jedrom, ki je bilo leta 2016, s strani Turistične zveze Slovenije, prepoznano kot 2. najlepše urejeno vaško jedro v Sloveniji. Obenem pa okoliški, z vinogradi poraščeni griči ravno tem stavbam dajejo posebno vrednost. Gre za miren podeželski kraj, ki pritegne pogled že od daleč.

Slika 1: Fotografija vaškega jedra Velike Nedelje iz zraka, z dovoljenjem avtorja Marka Hlasteca.

2.1.1 Naravna dediščina

Kraj je nastal na geografsko pomembnem ozemlju. Gre namreč za stik vinorodnega gričevja Slovenskih goric na severu in rodovitne ravnine ob reki Dravi na jugu. Velika Nedelja tako stoji na prehodu dveh različnih geografskih enot, ki sta močno vplivali na razvoj kraja in okoliških vasi od vsega začetka naprej.

Severni del področja krajevne skupnosti Velika Nedelja obsega gričevnata območja Ljutomersko-Ormoških goric, zgrajenih iz laporja ter peska, v dolini Sejanskega potoka pa gline. Na teh prsteh odlično uspevajo vinogradi in sadovnjaki na prisojnih pobočjih gričev, na osojnih pa najdemo pašnike oz. travnike in gozdove. Slemena gričevja so bila poseljena že dolgo nazaj, nekatere južne ekspozicije pa privabljajo poselitev še danes. Vendar na teh pobočjih z manj ugodnimi geomehanskimi lastnostmi ponekod prihaja do zemeljskih usadov in plazov, ki ogrožajo predvsem novogradnje. Ponekod se pojavljajo živinorejske kmetije.

Ravninski deli, ki obsegajo vzhodna območja Ptujkega polja, so sestavljeni iz prodov, na katerih je nastala rodovitna rjava prst. V daljni preteklosti je bila ta ravnina porasla z bukovimi gozdovi, kasneje pa so jih tukajšnji prebivalci spremenili v polja oz. obdelovalne površine. Prst je velikokrat zelo tanka, kar pomeni, da je bolj podvržena suši in polja je potrebno pogosto namakati. Kar velik delež tega območja je poseljenega, zaradi česar naselja, ceste ter železnica posegajo v najrodovitnejše obdelovalne površine.

Pomembno vlogo imajo tudi vodotoki. Reki Drava in Pesnica ter potok Sejanca ves čas skrbijo za visok nivo podtalnice, katere je na tem območju v izobilju. Te vodonosne plasti so lahko dostopne in s pridom jih izkorišča veliko domačinov s studenci na svojih vrtovih. Obenem so reke v preteklosti lokalno prebivalstvo oskrbovale z zdravo hrano – z ribami. Danes omogočajo predvsem namakanje njiv, občasno pa ob daljših deževjih, v skrajnem južnem delu, tudi poplavlja.

Ta območja so znana tudi po veliki pestrosti rastlinskih in živalskih vrst. Danes npr. v Lovski družini Velika Nedelja spremljajo različno divjad: različne ptice, srne, divje zajce, lisice, šakale, divje svinje, fazane, pojavljajo se celo bobri.

2.1.2 Kulturna dediščina

Velika Nedelja ima obliko trga, okrog katerega so razporejene stavbe, ki so že v preteklosti igrale pomembno vlogo. V okolici so posajene vasi s prevladujočo obliko hiš panonskega tipa, kar pomeni, da gre za dvokapnico, v preteklosti grajeno iz ilovice in krito s slamo. Danes so redke ostale predvsem na gričevju z vinogradi oz. "goricami", pod površjem imajo praviloma klet za vino in ozimnico, v pritličju pa bivalni del. Po gričevju se po slemenih raztezajo razložene vasi, na ravnini pa prevladujejo dolge obcestne vasi. Današnje podoba vasi se precej razlikuje od tiste v preteklosti. Predvsem več je hiš, obenem pa se čedalje bolj razlikujejo po obliki, ki je veliko modernejša. Veliko nekdanjih kmetij je izginilo, predvsem na Ptujskem polju so poljedelske zamenjale živinorejske, katerih je danes ostala le še peščica, večinoma v gričevnatem predelu območja.

2.1.2.1 Cerkev Svete Trojice

Cerkev Svete Trojice je najstarejša stavba v Veliki Nedelji, saj je že konec 12. stoletja obstajala kot majhna kapela. Skozi stoletja je spreminjala svojo obliko, današnji videz in opremo pa je dobila povečini v 18. stoletju.

Cerkev je sestavljena iz dolge in ozke pravokotne ladje s prizidanima kapelama, zvonik s polkrožno romansko apsidno, pa je na vzhodni strani. Zahodna stena je členjena z nišami in s pilastri, med katerimi je preprosta vhodna lopa s konzolo z letnico 1698 in s križniškim križem na vrhu. Na severni in južni strani ladje so vidne posamezne gradbene faze od romanike preko gotike do baroka.

Notranjost cerkve je sorazmerno dolga, nizka in banjasto obokana. Pevski kor, postavljen na dveh stebrih, je okrašen s Schomassijevo štukaturo, kura približno iz leta 1685. Štukirani sta tudi obe kapeli, posebno njuni slavoločni steni. Gre za kapeli sv. Jožefa in sv. Janeza Nepomuka iz 17. stoletja. Oltarja v stranskih kapelah sta iz leta 1762, glavni oltar pa je delo mariborskega kiparja Jožefa Holzingerja in je bil izdelan ok. leta 1770. Prižnica in nasproti stoječi Križev oltar sta iz istega časa in sta verjetno nastala v delavnici J. Mersija v Rogatcu. Zadnji par oltarjev je iz leta 1826. Glavno ladjo krasi slikarija Jakoba Brolla iz let 1876 in 1882, medtem ko slikarija bratov Kreuzerjev v krstilnici iz leta 1831 ni več ohranjena.

V sklopu cerkve je še posebej vredna ogleda romanska apsida, v kateri je romanski krstilnik iz pohorskega marmorja iz druge polovice 13. stoletja, ki je najstarejši v Sloveniji. Na njem so štiri ženske glave, ki lahko ponazarjajo štiri rajske reke, štiri strani sveta ...

Pred cerkvijo se nahaja kip Janeza Nepomuka iz leta 1744, ki spominja na kipe ob Atemsovi graščini v Dornavi (Lovrenčič, 1990).

Slika 2: Notranjost cerkve Sv. Trojica.

(Vir: [Cerkve sv. Trojice v Veliki Nedelji]. Pridobljeno 3. marec 2019 s https://krajil.eu/slovenija/velika_nedelja_cerkve_sv_trojice/photos/slo)

2.1.2.2 Grad

Vzhodno od cerkve stoji mogočen grad, ki se prvič omenja že leta 1273. Popotniku pritegne pogled že z glavne ceste, ki vodi iz Ptuja proti Ormožu, saj je zares čudovit, predvsem zaradi njegove prisojne lege na blagem obronku Slovenskih goric.

Gre za kvalitetno zgodnjebaročno arhitekturo z dodanimi renesančnimi elementi. Grad je dvonadstropna, štirikotna grajska stavba z notranjim dvoriščem. Stavbo na vogalih dopolnjujejo štiri stolpi, ki so nastali v 16. stoletju v času turških napadov. Nekoč je grad na zahodni strani obdajal obrambni jarek, danes je v le-tem dozidana grajska klet in nad njo široka ploščad.

V notranjosti gradu se nahajata balustradno stopnišče in kapela s stropno baročno štukaturo. Na notranjem dvorišču stoji velik baročni vodnjak s kamnitim vencem in z železno konstrukcijo. Vodnjak je globok okrog 45 metrov. Ob njem je na tleh iz kamnov sestavljen križniški križ. Najstarejši del gradu je ohranjen v jugozahodnem delu sedanje stavbe.

Omenimo tudi, da je bil grad svoj čas zelo bogato opremljen. Daleč po svetu znani plastiki sv. Barbare in sv. Katarine ter Sočutne iz okrog leta 1410 kažejo nemški viteški red (današnji križniški red) kot

zahtevne naročnike, ki so mojstre izbirali med nasledstvom mojstra Petra Parlerja iz Prage (Marjeta Ciglencečki).

Pri preuredivnih delih v 18. stoletju je dobila grajska kapela veliko oltarno sliko Marije s Sv. Jurijem, ki jo je naslikal Martino Altomonte leta 1727. Umetnina je danes skupaj z omenjenimi kipi v ptujskem gradu. Na grajskem dvorišču je vzdana še manjša plošča iz leta 1612, z grbom in levoma, ki spomni na prezidave komturja Markvarda von Eckha. Delo je pripisano Italijanu Filibertu Pacobelli (Lovrenčič, 1990).

Danes so v gradu stanovanja, zraven teh pa je na ogled tudi etnološka zbirka. Ta obsega okrog 800 predmetov, ki prikazujejo nekdanji način življenja in kulturo ljudi tega območja.

Slika 3: Dvorišče gradu z vodnjakom in križniškim križem na tleh.

(Vir: [Baročni vodnjak in križ – znak nemškega viteškega reda]. Pridobljeno 3. marec 2019 s https://krajie.eu/slovenija/grad_velika_nedelja/slo)

2.1.2.3 Miklova in Medikova hiša

V središču kraja se nahajata dve pomembni enonadstropni hiši. Nasproti šole je stavba bivše trgovine Medik z bogato neobaročno členjeno fasado. Hiša naj bi bila zgrajena okoli leta 1900. Danes so v njej stanovanja, v pritličju na eni strani arhiv Pokrajinskega muzeja Ptuj-Ormož, druga stran pritličja pa je trenutno prazna (Lovrenčič, 1990).

Njena nekoliko starejša soseda – Miklova hiša, ki stoji nasproti župnišča, se prav tako odlikuje z neobaročno fasado in je nastala konec 19. stoletja. V njej je bila nekoč kapelica z oltarjem sv. Jožefa, ki se danes nahaja v apsidi cerkve (Lovrenčič, 1990). Zunanost hiše je bila pred nekaj leti obnovljena (fasada, stavbno pohištvo).

2.1.2.4 Župnišče

Preko ceste se za rožami in zelenjem skriva ena najkvalitetnejših posvetnih stavb v Sloveniji – župnišče. Stavba je nastala v letih 1749–1751. Je enonadstropna in ima bogato členjeno fasado, ki jo v pritličju krasijo vodoravni pasovi, v nadstropju pa pilastri, okenske obrobe in trebušasti parapeti, okrašeni s štukaturo. Fasado zaključuje profilirano konkaven podstrešni zidec. Portal je kamnit in ima konzolno preklado. Vratnice so baročne. Vrtna fasada je preprostejša. Okna so šestdelna in dvokrilna.

Notranjost je deloma obokana, deloma ima ravne stropne, ti pa so okrašeni s štukaturo. Stropna slika, ki prikazuje Herkulov sprejem na Olimpu, se nahaja v večji sobi. To je prizor, običajno upodobljen v baročnih gradovih, najbližji se nahaja v Dornavi, kjer stoji najlepši baročni ravninski grad na Slovenskem. Mojstra te umetnine bi najbrž lahko iskali med Attemsovimi slikarji (Lovrenčič, 1990).

Na stropih sob so po naključju odkrili freske in jih nato restavrirali, kolikor se je dalo. Stare naj bi bile vsaj 275 let, vendar ni popolnoma jasno, kdo jih je naročil. Vmes so bile zakrite in s tem precej poškodovane (Štampar, 2014). G. Janko Štampar, prior križniškega reda v Sloveniji, jih je predstavil v knjigi z naslovom *Prepovedane freske*. Ob svetoписemskih freskah so posebej zanimive freske, ki so posvetne narave, kar je precej nenavadno za župnišče.

Leta 2008 so iz nekdanjega gospodarskega poslopja ob župnišču na novo uredili pastoralni center Elizabetina hiša, ki danes gosti številne prireditve in praznovanja (Štampar in Ogulin, 2010). Na njeni južni strani se razprostira asfaltirano igrišče, kjer se ob lepem toplen vremenu v špornem duhu družijo otroci in mladina.

2.1.2.5 Šola

Stara osnovna šola je bila zgrajena leta 1895, njen prizidek pa skoraj 90 let kasneje, leta 1984 (Lovrenčič, 1990). Danes jo obiskuje blizu 240 učencev. V starem delu je 9 učilnic in 5 kabinetov, v kletnih prostorih so shrambe in kotlovnica. V novejšem delu so ob 9 učilnicah še zbornica, računovodstvo, knjižnica, kuhinja in jedilnica.

Letos je bila šola deležna temeljite energetske sanacije, načrtujejo pa tudi obnovo notranjih prostorov.

Nekaj metrov od šole, ob poti po hribu navzdol, je oddaljen spomenik revolucije izpod rok akademske kiparke Dragice Čadež-Lapajne. Odkrili so ga leta 1983 (Lovrenčič, 1990).

2.1.2.6 Kogl

Nad Veliko Nedeljo se dviga 303 m visok grič Kogl, ki ga po pobočju krasijo obširni vinogradi, prvič omenjeni že leta 1542 (Kogl.net, b.d.). S Kogla se odkriva čudovit razgled na okoliške obronke Slovenskih goric, na Hrvaško in proti Ptujju.

Na Koglu je prenovljena zidanica, zgrajena leta 1820, ki je last Francija Cvetka. Do leta 1848 je bila del križniške komende Velika Nedelja, danes pa je preurejena oz. dograjena v enonadstropno hišo s prešo in kletmi. V nasadih kakovostnih trsov zori grozdje, ki daje vino, oplemeniteno z zlatimi medaljami za kakovost (Lovrenčič, 1990). Na Koglu vsako leto prirejajo tudi različne dogodke družabne in kulturne narave.

Slika 4: Pogled na Kogl iz zahodne strani.

(Vir: [Kogl]. Pridobljeno 3. marec 2019 s <https://mapio.net/a/89310082/?lang=ro>)

2.2 Velika Nedelja nekoč

Velika Nedelja in okolica je bila zaradi svoje ugodne prometne lege poseljena že v mlajši kameni dobi na Drakšlu, Hajndlu, kjer so našli veliko fragmentov prazgodovinske keramike in antično peč za žganje apna, ter v Mihovcih.

V rimskem času je skozi kraj potekala cesta Poetovio–Savaria. Iz antičnega obdobja so ostale gomile, ohranjene v globoki ozki dolini, med današnjimi vasmi Šardinje, Vičanci in Lunovec. Med obnavljanjem gradu leta 1894 je bila najdena marmorna pepelnica rimskega vojščaka Fanija Florentina, ki je kot vojni veteran živel v bližini Velike Nedelje. Prav tako je v gradu ohranjen del rimske nagrobne plošče iz pohorskega marmorja, na kateri je upodobljena boginja Nerida na Hipokampu.

Zgodovina Velike Nedelje je močno povezana s prihodom vitezov nemškega reda na ormoško območje. Ta red je bil tretji in najmlajši in je nastal kot posledica križarskih vojn za osvoboditev Jeruzalema in drugih svetih krajev v Palestini.

Začetki reda segajo v leto 1118, ko so Nemci v Jeruzalemu ustanovili svoje zatočišče – špital za romarje in so ga poimenovali Sveta Marija Jeruzalemska. 1187 so izgubili Jeruzalem in temu je sledila tretja križarska vojna. V boju za pristanišče Akon so meščani severnonemških mest pred oblegano trdnjavo zgradili zasilno zavetišče in iz njega je nastala bolnišnica Svete Marije nemške hiše v Jeruzalemu. Pristanišče je prišlo v roke kristjanom in red se je preselil v Jeruzalem in postavil bolnišnico – Bolnišnica križarskega reda Svete Marije v Jeruzalemu.

Leta 1198 so cerkveni dostojanstveniki povzdignili red Svete Marije Jeruzalemske v viteški red. Njihov znak je bil bel plašč s črnim križem. Red je združeval viteštvo in redovništvo. Posvečal se je strežbi bolnikov in romarjev. Zavezovali so se, da se bodo z mečem bojevali proti »nekristjanom – nevernikom«. V last so pridobili veliko postojank v Evropi, najstarejšo v Brežah na Koroškem, nadalje še na Štajerskem, Kranjskem in v Beli Krajini.

V začetku trinajstega stoletja je bila okolica Velike Nedelje nikogaršnja last oz. je bila mejno območje med nemškim cesarstvom in ogrskim kraljestvom. Spadalo je pod oblast cerkvenih gospodov – Salzburških nadškofov. Njihovo posest je upravljala in branila mejo proti Ogrom viteška rodbina Gospodov Ptujskih. V dvanajstem stoletju so komaj odbijali napade Ogrov. Prav zato so na pomoč poklicali novo ustanovljeni nemški viteški red in skupaj z njimi premagali Ogre. Legenda govori o tem, da je red semkaj prispel na veliki petek 1199. leta in v veliki bitki, na samo velikonočno nedeljo, so vitezi Ogre premagali. Friderik Ptujski naj bi takrat na kraju bitke zasadil v tla zastavo nemškega viteškega reda z besedami: »Na veliko nedeljo je bil ta kraj zavzet in Velika Nedelja naj se imenuje, nemški vitezi pa naj ga v prihodnje varujejo in branijo.«

Tako je red dobil posest v Veliki Nedelji, njeno okolico ter upravljanje cerkve. Če so se ljudje hoteli včlaniti v red, so jim v zameno po navadi dali ozemlje oz. doto in zato je red imel v lasti skoraj celotni del vzhodnih Slovenskih goric ter ravninske predele ob Dravi in Pesnici. Grad, ki je ostal v lasti križnikov vse do druge svetovne vojne, so večkrat preuredili. Ena najstarejših ohranjenih slik gradu izvira iz 17. stoletja in prikazuje takratno križniško komendo z gradom in cerkvijo na hribu ter grajsko pristavo in vrtovi v nižini.

Slika 5: Veduta Velike Nedelje iz leta 1681.

(Vir: [Velika Nedelja nekoč]. Pridobljeno 3. marec 2019 s <https://pmpo.si/zbirkeinrazstave/velika-nedelja-skozi-stoletja/>)

Kot zanimivost omenjamo še naslednja dejstva. V začetku osemnajstega stoletja so Veliko Nedeljo ogrožale divje tolpe, ki so ropale, morile in požigale, a so bile premagane. Leta 1782 je velikonedeljska pražupnija obsegala 49 krajev, kjer je živel 5919 duš. Pokrivala je današnje župnije Ormož, Središče ob Dravi, Miklavž ter Sveti Tomaž.

V župnijski kroniki, ki jo je od leta 1840 do 1860 pisal velikonedeljski dekan Peter Dajnko, je med drugim zapisano:

- 1842. so se v Veliki Nedelji bojevali proti požrešnim gosenicam, ki so uničile sadno drevje;
- 1866. so odprli potniški in tovorniški promet na železniški progi Moškanjci–Ormož;
- 1936. je velikonedeljska župnija slovesno proslavljala 700 let obstoja in prihod križnikov v naše kraje – navzoč je bil tudi vrhovni predstojnik reda.

Med obema vojnama so v Veliki Nedelji delovala različna društva, npr. Katoliško slovensko bralno društvo Mir, ustanovljeno leta 1893, ki je prirejalo razne pevske nastope, shode, plese, zabave in izlete. Gledališka dejavnost se je začela z dramskim krožkom leta 1928, ki je zaslovelo z več znanimi gledališkimi igrami, med drugim tudi z Miklovo Zalo. To društvo je predhodnik današnjega Kulturnega društva Simon Gregorčič iz Velike Nedelje. Leta 1901 je bila ustanovljena Dekliška Marijina družba, v kateri so se družila dekleta, družba je imela tudi svoj prapor. Iz orliškega krožka je nastal Dekliški krožek, katerega članice so pripravljale telovadne nastope, izlete, prosvetne večere, za božič pa so pripravile tudi obdarovanje za revne družine. Gasilsko društvo oz. Požarna obramba Velika Nedelja je bilo ustanovljeno leta 1859. Zaradi okupatorjevega nasilja je bilo takšno društveno življenje prekinjeno (Velika Nedelja skozi stoletja, 2001).

Pestro zgodovinsko dogajanje je močno zaznamovalo razvoj in globoko zarisalo sledi v današnji podobi kraja.

3 RAZISKOVALNI DEL

3.1 Metodologija

V naši raziskavi smo najprej poiskale in proučile obstoječe pisne vire, s pomočjo katerih smo raziskale podrobnosti o nastanku kraja in njegovem razvoju vse do danes. Sestavile smo anketo, s katero smo želele pridobiti mnenje domačinov o turizmu danes in v prihodnje. Razdelile smo si anketne vprašalnike in se odpravile na teren ali do znancev in sorodnikov, ki živijo v naši krajevni skupnosti. V sklopu terenskega dela smo obiskale tudi različne predstavnike in soustvarjalce turistične ponudbe pri Veliki Nedelji in z njimi izvedle intervjuje. Pripravile smo vprašanja, s pomočjo katerih smo potem vodile razgovore ali pa jih preprosto posredovale preko e-pošte. Ogledale smo si zbirki v gradu Velika Nedelja ter se peš odpravile po vaškem jedru, kjer smo sproti beležile vidne prednosti in pomanjkljivosti kraja. S pomočjo metode možganska nevihta, ki je sledila vsem aktivnostim osrednjega raziskovalnega dela, smo zbrale vse ideje in jih, v poglavju z rezultati, zapisale v obliki predlogov za prihodnjo turistično podobo oz. ponudbo kraja.

3.2 Raziskava

3.2.1 Hipoteza ter namen raziskovalne naloge

Pred izborom teme za našo raziskovalno nalogo smo si bile enotne v tem, da želimo raziskati področje, ki je lokalno pomembno. Želele smo narediti nekaj uporabnega, nekaj zanimivega, nekaj, kar bi domačine predramilo in jih spodbudilo k razmišljanju o našem kraju. Tako smo izbrale turizem, v katerem vidimo veliko priložnosti. Tudi same smo že potovale kam v tujino in kot turistke imamo nekaj izkušenj v tem smislu. Nekako smo jih prenesle na naš domači kraj, ki bi z ustrezno ponudbo lahko postal turistično privlačen in bolj prepoznaven. Tako smo polne pozitivnih občutkov in pričakovanj postavile naslednjo hipotezo: **Velika Nedelja spada na turistični zemljevid Slovenije.**

3.2.2 Krajevna, časovna in družbena opredelitev raziskave

V raziskavi nas je ob turistično najprivlačnejši Veliki Nedelji zanimala tudi bližnja okolica oz. ostale vasi istoimenske krajevne skupnosti, ki so z njo tesno povezane: Drakšl, Hajndl, Lunovec, Mihovci pri Veliki Nedelji, Senešči, Sodinci, Strmec pri Ormožu, Šardinje, Trgovišče in Vičanci. Površina krajevne skupnosti meri približno 25 kvadratnih kilometrov, leta 2018 pa je tukaj živel 2243 prebivalcev (Stat.si, b.d.).

Z izvajanjem ankete in intervjujev smo pričele decembra 2018, pred novoletnimi prazniki, in nadaljevale še v januarju in v začetku februarja. Odgovore na vprašanja smo od treh sogovornikov dobile v pisni obliki preko elektronske pošte, saj je tako komunikacija stekla najhitreje, obenem pa nam ni bilo treba iskati prostih terminov in prostora za izvedbo intervjuja. Ostale odgovore smo pridobile s pogovorom v živo. V nadaljevanju smo jih predstavile v obliki analize ankete ter povzetkov intervjujev.

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

4.1 Obstoječa turistična ponudba

4.1.1 Etnološka zbirka in razstava v gradu

Etnološka zbirka v gradu Velika Nedelja prikazuje bogato etnološko izročilo. Z razstavljenimi predmeti nas popelje skozi značilnosti kmečkega doma, predstavlja nam bivalno kulturo in vsakdanje življenje ljudi na tem območju v preteklih dveh stoletjih, od 2. polovice 19. stoletja do današnjih dni. Prikazana dediščina v etnološki zbirki je neprecenljive vrednosti in pomembno priča o življenju naših prednikov.

Razstavljene fotografije "klečaj" pričajo o vinogradništvu kot vodilni gospodarski panogi tega območja in spominjajo, da so le-te bile v preteklosti pravi biser tovrstne kmečke arhitekture. Predstavljene so tudi nekatere še ohranjene tradicionalne obrti kot npr. lončarstvo, pletarstvo in svečarstvo.

Na ogled sta postavljeni tudi tradicionalna ženska in moška bela noša ter vezenine izpod rok tukajšnjih žensk. Tukajšnje bogato pustno izročilo je prikazano z značilnimi maskami in liki, kot so rusa, piščanec in kokot.

Med zanimivimi predmeti so tudi stari leseni lojtrnik (lójtrnik – voz z lestvi podobno pripravo na straneh), ročno pletene košare iz vrbovih vej, žrmlje (žrmlje – priprava z dvema kamnoma za ročno mletje žita), lesene kočije in sani za vprego.

Celotna zgodovina kraja je prikazana v razstavi **Velika Nedelja skozi stoletja**, katere del je povezan s križniki, del pa z bogatim društvenim življenjem prebivalcev v prejšnjem stoletju (Hartman idr., 2015).

Po obeh razstavah vas vodijo zgodovinarji iz Pokrajinskega muzeja Ptuj-Ormož, ki vas lahko popeljejo tudi v cerkev, vendar se je treba za vodeni ogled vnaprej najaviti.

4.1.2 Gostinska ponudba in prenočišča

Najbolj znana je turistična kmetija Ozmec oz. Šebekova domačija, ki ponuja različne kulinarčne dobrote, prenočišča, skozi celo leto prirejajo razne dogodke ali poskrbijo za praznovanja.

Ostalo so gostinski lokali, kjer se večinoma družijo domačini, na voljo je nekaj prenočišč, v obliki apartmajev in sob, nekateri vinarji ponujajo degustacije vina, za pestrejšo gostinsko ponudbo pa se je treba odpraviti v bližnji Ormož in naprej proti Jeruzalemu ali v smeri proti Ptujju.

4.1.3 Prodaja domačih pridelkov

Na območju Velike Nedelje je veliko vinogradnikov, ki obdelujejo velike površine vinogradov in prodajajo grozje ali vino pod svojo znamko oz. etiketo. Večino vina prodajo v druge konce Slovenije.

Dve večji kmetiji se ukvarjata tudi s sadjarstvom, svoj pridelek jabolk prodajo na tržnici, v različne zavode ali podjetja, kupimo pa lahko tudi njihov domači jabolčni sok. Ta jabolka velikokrat pristanejo v kakšni prleški gibanici, štrudlu ali sadnem kruhu.

Na tem območju je kar nekaj pridelovalcev medu, ki se ob dobri letini lahko pohvalijo z različnimi vrstami kvalitetnega pridelka npr. akacijevega, kostanjevega, cvetličnega ali gozdnega.

V ravninskem delu najdemo blizu 10 velikih kmetij, ki se ukvarjajo predvsem z zelenjadarstvom in vzgojo svojih sadik zelenjave. Nekaj pridelka prodajo doma, sosedom ali bližnjim, večino pa odpeljejo na tržnice po Sloveniji ali v večje kuhinje. Tudi njihovi pridelki (zelje, fižol, paprika, paradižnik, krompir, solata, hren, korenje, rdeča pesa ...) so sestavine za značilne domače jedi.

Ostalo so živinorejske kmetije, od katerih jih le nekaj prodaja mleko, nekaj je domačinov, ki gojijo perutnino, prodajajo jajca ali gojijo zajce.

Vsi ti so potencialni ponudniki izdelkov ali pridelkov v morebitni širši turistični ponudbi, ki jo predlagamo v nadaljevanju.

4.1.4 Lokalna društva

Aktivnih je nekaj športnih društev, ki skrbijo za rekreacijo ali športna tekmovanja. Najdaljšo tradicijo ima Rokometni klub Velika Nedelja, ki že več kot 60 let omogoča športno udejstvovanje številnih otrok in mladih v našem kraju. V športni dvorani potekajo tekme, na katerih se pomerijo igralci ali si jih ogledajo navijači iz vseh koncev Slovenije.

Vaška gasilska društva so, poleg svojega osnovnega poslanstva, aktivna tudi v smislu prirejanja tekmovanj, vrtnih veselic, druženj vaščanov ob različnih praznikih ali čistilnih akcij. Tudi na teh dogodkih so ob domačinih prisotni številni člani povabljenih društev od drugod, tudi iz tujine.

Številne obiskovalce, željne smeha, vsako poletje privabljajo igre na prostem, predvsem komedije lokalnega Kulturnega društva Simon Gregorčič, v katerem sodeluje veliko domačinov. Ne dolgo nazaj so tik ob vaškem jedru uredili novo letno gledališče. Aktivni so tudi pozimi, ko se preselijo v kulturno ali v športno dvorano v Veliki Nedelji. Po navadi so vse njihove predstave dobro obiskane.

Lovsko društvo Velika Nedelja vsako leto organizira strelsko tekmovanje v trapu. Udeležijo se ga lovci – tekmovalci iz vse Slovenije in celo tujine; podobno je takrat, ko gredo na skupinski lov.

4.2 Zapis pogovorov z intervjuvanci

Po razmisleku o tem, kaj nas glede turizma pri nas najbolj zanima in kaj nam lahko pomaga pri potrditvi hipoteze, smo zapisale okvirna vprašanja in jih nato priredile za pogovore z določenimi posamezniki. Vsa vprašanja niso ustrezala vsakemu intervjuvancu, zato smo izpisale samo njihove odgovore. Nabor osnovnih vprašanj smo nanizale v prilogi A.

Vsi sogovorniki so se z veseljem odzvali na našo prošnjo za izvedbo intervjuja oz. bili pripravljeni odgovoriti na vprašanja. S svojimi odgovori so nam pomagali, da bolje razumemo dogajanje na področju turizma v Veliki Nedelji danes.

Navajamo odgovore naslednjih sogovornikov: Mitje Ozmeča iz Turistične kmetije Sonja Ozmec, Mojce Gorjak iz TIC-a Ormož, predsednika Turističnega društva Velika Nedelja Davorina Kovačeca ter Manice Hartman iz Pokrajinskega muzeja Ptuj-Ormož.

Kontaktirale smo tudi **gospoda Janka Štamparja, velikonedeljskega župnika in priorja križniškega reda v Sloveniji**, ki nam je v odgovor na naša vprašanja, dne 25. 01. 2019, napisal naslednje:

"Glede na to, da je velikonedeljska cerkev "STARA MATI" ostalih cerkvic v Prlekiji in je tukaj skozi stoletja dozidana križniška komenda ter je župnišče zaradi fresk eno od treh najpomembnejših v Evropi, spada zagotovo med pomembne turistične kraje.

Na vaša vprašanja odgovarjam na kratko - na dobri poti ste. Rade volje bom pomagal, kolikor mi bo dopuščal čas."

Pogovor z gospodom Mitjem Ozmecem, Turistična kmetija Sonja Ozmec – Šebekova domačija

Z Mitjem, sinom lastnice ge. Sonje Ozmec, smo se sestale 14. 1. 2019 ob 14. uri kar na njihovi kmetiji v Senešcih 83. Lepo nas je sprejel in nam brez zadržkov odgovoril na vsa prašanja. Peljal nas je tudi skozi dvorano za praznovanja, do lesenih glamping hišk na vrtu za hišo ter v muzej in delavnico ob hiši, kjer izdelujejo lesene izdelke z graviranjem. Svojo ponudbo namreč ves čas dopolnjujejo in prenavljajo.

”Našo turistično kmetijo letno obiše od 6–8 tisoč obiskovalcev, od tega 80 % slovenskih in 20 % tujih obiskovalcev, ki povprečno štejejo 35 let in več. Zadnja leta število narašča za 5–10 % letno. Največ je izletnikov, ki se pri nas ustavijo na kosilu oz. večerji. Nekaj tujcev se pri nas ustavi na poti iz bližnjega Puhovega muzeja v Juršincih, včasih le-ti potujejo z avtodom, katerim zagotovimo vodo in elektriko. Najpogosteje so to turisti iz Francije, Belgije in Nizozemske.

Kar nekaj je kolesarjev, ki pri nas prespijo par dni in potem delajo kolesarske ture po bližnji okolici, tudi po Dravski kolesarski poti, nekaj obiskovalcev se že več let vrača k nam, nekaj se jih pri nas ustavi naključno, kljub slabšim prometnim oznakam. Nekateri se pri nas ustavijo, ko potujejo po mednarodni Jakobovi poti v Sloveniji.

Obiskovalcem poleg kulinaričnih dobrot nudimo prenočišče in ogled zbirke starega orodja za obdelavo lesa, kjer lahko kupijo različne lesene spominke. Vsako leto organiziramo različne, zdaj že tradicionalne dogodke: martinovanje, prvomajski pohod, dan odprtih vrat, praznovanje novega leta ter trgateg, pri kateri lahko sodelujejo prav vsi obiskovalci. Za zaključene skupine pripravljamo degustacijo domačih vin v naših dveh kletih.

Svojo ponudbo oglašujemo na svoji spletni strani, pričeli smo tržiti prenočišča preko spletne strani Booking.com, z brošurami ter plakati, gostje pa lahko v Hiši daril kupijo tudi bone za naše storitve. Sodelujemo tudi s TIC-em Ormož. Udeležujemo se sejmov, npr. Alpe-Adria, s svojo ponudbo pa bomo sodelovali tudi v kolektivni blagovni znamki Jeruzalem Slovenija, kjer načrtujemo dneve odprtih vrat. V svojo ponudbo hrane pogosto vključujemo pridelke lokalnih proizvajalcev zelenjave, mesa, sadja, sokov ipd.

Na voljo imamo 30–55 postelj, od tega 3 glamping hiške s po dvema ležiščema, za katere imamo posebej urejene sanitarije in kopalnico.

Trenutno večino dela opravimo družinski člani sami, občasno nam pogodbeno pomagajo zunanji sodelavci. Razvijamo pa tudi idejo o prostoru za piknik na mirni lokaciji, nedaleč stran od naše kmetije.

Gostje so s ponudbo večinoma zadovoljni, pritožujejo se le nad pomanjkanjem informacijskih tabel in slabo označenimi potmi. Včasih se zgodi tudi, da domačini tujcev ne usmerijo k nam, raje rečejo, da nas ne poznajo.

Tudi mi pogrešamo večje sodelovanje med bližnjimi turističnimi ponudniki, ki se zaenkrat še ne zavedajo, da je možnosti za vse veliko. Želimo si aktivnejšega sodelovanja z domačim turističnim društvom, ki bo povezovalo in združevalo vso ponudbo in nam pomagalo pri opravljanju vseh vrst turističnih storitev. Vedno smo pripravljeni sodelovati pri turistični promociji Velike Nedelje.”

Pogovor z gospo Mojco Gorjak, TIC Ormož

Gospa Mojca si je vzela čas za nas kar dvakrat. Prvič smo se okvirno dogovorile za sodelovanje že v začetku decembra 2018, nakar smo pogovor izvedle 6. 2. 2019 v prostorih TIC-a Ormož v gradu Ormož, v času med 13. in 14.15 uro.

”Trenutno zanimanje za naš kraj, Ormož z okolico, je dobro, vendar precej odvisno od sezone. Največ obiskovalcev pride poleti. Zelo zanimive so npr. Ormoške lagune, kjer ljudem posebno doživetje predstavlja ogled vodnih bivolov, ki so pri nas v naravnem okolju redkost, obenem je zanimivo dejstvo, da tukaj živi in gnezdi velik delež vseh ptic, ki se pojavljajo v Sloveniji. Krajinski park Ormoške lagune si je možno ogledati kadarkoli, je prosto dostopen, za vodene ogleda pa se je treba držati določenega odpiralnega časa.

Zanimanje za Veliko Nedeljo narašča med vinoljubi, kar bi lahko pomenilo obiskovalce čez celo leto, ne le sezonsko.

Prevladujoči obiskovalci so starejši, upokojenci, kolesarji, vinoljubi ali pa družine, ki iščejo dodatne aktivnosti, v sklopu svojih počitnic v bližnji okolici (terme). Vedno več je popotnikov z avtodom, kar se

tiče držav, iz katerih prihajajo, pa prevladujejo gostje iz nemško govorečih držav, Francije, Nizozemske, Belgije, Poljske, Češke, kar velikokrat sovpada tudi z njihovo veroizpovedjo. Ciljamo pa na goste iz Hrvaške.

Večina domačih gostov, torej Slovencev, pride v Veliko Nedeljo zaradi cerkve (maša), etnološke zbirke, gre pa največkrat za družine. Večino nemško govorečih gostov pritegne nemški viteški red.

Gostje so večinoma zelo zadovoljni s ponudbo, predvsem s prijaznostjo in gostoljubnostjo domačinov. Vendar bi bilo treba najprej pokazati, kaj imamo za ponuditi, potrebno bi bilo imeti pogosteje odprta vrata, da se turisti navadijo na lokacijo in s tem bo lažje pritegniti še druge. Tisto, kar najbolj pogrešajo, so aktivnosti za otroke, npr. doživljajski park, kar je mogoče uresničiti s sodelovanjem (predvsem finančnim) z zasebnimi ponudniki. Kolesarji npr. nimajo kam, ker vse prepogosto naletijo na zaprta vrata. To se počasi spreminja, ponudniki se zavedajo, da bo treba večkrat odpreti svoja vrata, npr. Biti dosegljiv nekajkrat na teden ali ob določeni uri.

Težava je tudi v odpiralnem času TIC-a, ta se namreč zapre ob 16. oz. 17. uri, ko so zaprte tudi ostale lokacije, npr. klet, grad in muzej.

Trenutno so najbolj obiskane lokacije pri Veliki Nedelji in v njeni okolici grad z zbirkama, Šebekova domačija, Kogl s svojimi prireditvami, za kolesarje vzdolž Dravske kolesarske poti pa prenočišča Ozon. V bližini se nahaja tudi kmetija Olge Ozmec, ki ob apartmajih ponuja še pristen domači zajtrk, celo za skupine.

Turistom lahko predlagamo npr. zajtrk na kmetiji Olge Ozmec, okusno juho pri Šebekovih in ogled gradu Velika Nedelja, degustacijo za naročene skupine ter obisk Jeruzalema.

Svoje storitve in ponudbo oglašujemo preko svoje spletne strani, preko raznih prireditev, v člankih in lokalnih medijih, na sejnih, družbenih omrežjih, sodelujemo npr. z znano potovalno agencijo.

Trenutno sodelujemo z vsemi ponudniki iz Velike Nedelje in bližnje okolice, ki se oglašujejo pri nas (letaki). Veliko Nedeljo izpostavimo tudi na vseh prireditvah, na katerih sodelujemo, npr. na stojnicah v času martinovanja v Ormožu, kamor povabimo vse kmetije s svojimi izdelki.

V tem času potekajo aktivnosti za vzpostavitev kolektivne blagovne znamke (KBS, ki obsega upravno enoto Ormož) z imenom Jeruzalem Slovenija, v kateri se bodo združevali vsi lokalni ponudniki s svojimi izdelki znotraj celostne grafične podobe. Tako so vsem ponudnikom, ki ustrezajo določenim kriterijem, podelili certifikat, ki jih umešča v omenjeno kolektivno blagovno znamko. Namen je tudi na vsaki destinaciji pripraviti svojo destinacijsko vitrino, v kateri bodo obiskovalci lahko poiskali še dodatne ponudnike ali aktivnosti v bližnji okolici. V sklopu teh aktivnosti že dalj časa potekajo izobraževanja in delavnice za vse, ki so bili izbrani.

Največji velikonedeljski potencial vidimo v ureditvi platoja pred gradom, kjer bi lahko prikazali življenje vitezov nekoč – s pomočjo viteške oprave (čelada, meč, kostum) – ali "viteza", ki bi popeljal obiskovalce skozi grad ali po Veliki Nedelji.

Veliko Nedeljo že sedaj enakomerno vključujemo v vse aktivnosti, od kolektivne blagovne znamke do oglaševanja vseh zainteresiranih ponudnikov, vključili jo bomo na skupen zemljevid z imenom Jeruzalem Slovenija. Tako ves promocijski material odslej vsebuje skupen logo, ki se bo pojavljal tudi na majicah, vrečkah in letakih.

Ves čas našega delovanja nas spremlja eden in edini problem, in to je financiranje. Želja in predlogov je veliko, denarja pa premalo. Smiselno bi bilo vključiti zasebnike, ki bi skupaj s krajevno skupnostjo določili cilje (npr. turistično informacijske table) in jih poskušali skupaj uresničiti, tudi v finančnem smislu."

Pogovor z gospodom Davorinom Kovačecem, predsednikom Turističnega društva Velika Nedelja

Z g. Davorinom Kovačecem smo komunicirale preko elektronske pošte. Poslale smo mu vprašanja o delovanju društva in 24. 1. 2019 prejele odgovor.

”Predsednik Turističnega društva Velika Nedelja (v nadaljevanju TD) sem postal na pobudo bivšega župana in sprva sem se trudil izpeljati tradicionalne aktivnosti, npr. razstave pisank v času velike noči. Razstavljali smo tudi izdelke učencev OŠ Velika Nedelja in Vrtca Velika Nedelja in Podgorci. Pri zadnjih dveh razstavah sem vse sam pripravil in pospravil. Ker pri tem nisem imel nobene pomoči, sem izgubil voljo do dela.

Menim, da bi TD Velika Nedelja lahko sooblikovalo urejenost Krajevne skupnosti Velika Nedelja v celoti ali vplivalo nanjo.

Zanimanje za naš kraj beležijo predvsem v TIC-u Ormož in Pokrajinskem muzeju Ptuj-Ormož. Trenutno čakam na informacijo s strani TIC-a za nove table, ki so na objektih (cerkvi, Medikovi hiši, gradu ...). V prihodnosti bi bilo najprej potrebno narediti načrt za ureditev kraja Velika Nedelja. V ta projekt bi moral biti vključen krajski arhitekturni biro, ki bi naredil načrte za zasaditev, morebitno podrtje dreves in ureditev okolice šole, cerkve, gradu, kulturne dvorane ...

Po mojem mnenju je največji problem zemljišče ob stopnicah, ki s svojo neurejenostjo, zaraščenostjo in odpadki kazi naše okolje. Ker je v zasebni lasti, interesa za odkup do sedaj s strani Občine Ormož in KS Velika Nedelja še ni bilo. TD pa nima denarja za odkup.

Največji turistični potencial vidim v ureditvi centra Velike Nedelje, gradu, kjer bi lahko gostom ponudili možnost prenočitve, obogatiti bi bilo treba tudi kulinarično ponudbo. Priložnost bo naš kraj imel le, če bomo s svojo ponudbo turiste zadržali več kot 5 ur.”

Pogovor z gospo Manico Hartman iz Pokrajinskega muzeja Ptuj-Ormož

Na našo prošnjo nam je, zaposlena v Pokrajinskem muzeju Ptuj-Ormož, zgodovinarica ga. Manica Hartman, z veseljem odprla vrata velikonedeljskega gradu in nas, v mrzlem decembru, popeljala skozi obe zbirki, pri čemer nam je postregla z vrsto zanimivih zgodovinskih podatkov oz. dejstev. Povedala nam je, da naročene skupine po navadi pelje tudi v cerkev, pripoveduje jim zgodbo o nastanku kraja, nato pa jim razkaže grad, začenši v grajski kapeli, ogled pa zaključijo v etnološki zbirki ali v prostoru z zgodovinsko razstavo o našem kraju.

Na vsa naša vprašanja nam je kasneje, 23. 1. 2019, poslala odgovore v elektronski obliki preko e-pošte.

”Veliko Nedeljo letno obišče približno tisoč obiskovalcev. Vendar je včasih obisk bil večji. V zadnjih dveh letih je v primerjavi z letom 2016 obisk nekoliko manjši.

Obiskovalci so predvsem osnovnošolci in dijaki, predšolski otroci in študentje, prav tako pa ne manjka starejših obiskovalcev (društva upokojencev, univerze za tretje življenjsko obdobje), sledijo obiskovalci drugih starostnih skupin, tudi družine. Vsi ti v glavnem prihajajo iz Slovenije, prav tako pa tudi iz Avstrije, Nemčije, Madžarske, Hrvaške, Italije, Češke, Srbije, Avstralije, Nizozemske ...

V velikonedeljski muzejski enoti obiskovalcem Velike Nedelje poleg ogleda obeh zbirk, gradu ter cerkve, ponudimo tudi ogled zbirk in razstav v ormoškem gradu in grajski pristavi ter ogled Ormoža in ormoškega parka.

Po končanem ogledu Velike Nedelje so obiskovalci navdušeni nad lepo urejeno zbirko ter prijaznostjo in strokovnostjo vodenja. Neredko pripeljejo isti obiskovalci še kakšno skupino oz. posameznike, ker so bili sami tako zadovoljni. V Veliki Nedelji je največja etnološka zbirka v tej regiji, zato smo nanjo še posebej ponosni.

Naši načrti za prihodnost so precej odvisni od finančnih sredstev – posodobitev zbirke smo želeli izpeljati že v preteklem letu, a žal ni bilo odobrenih sredstev. Sprehod po grajski zbirki smo želeli popestriti s kratkim filmom o opravilih in običajih, z roloji na oknih, prepleskom, z interaktivnimi tablami, interaktivnimi avdio vodiči v slovenskem, nemškem in angleškem jeziku, z ogrevanjem skozi zimske mesece, z vitrinami in kubosi za eksponate, ki bi jih želeli izpostaviti. Vsebine razstav s pomočjo QR-kod pa so že na razpolago v Ormožu in v Veliki Nedelji.

Velika Nedelja ima bogato zgodovino, ki jo je pisal nemški viteški red, katerega naslednik je današnji križniški red. Še naprej se bomo trudili, da to bogato zgodovino in bogastvo etnološkega izročila predstavimo čim širšemu krogu obiskovalcev, da še bolj sodelujemo z agencijami in društvi, pri ponudbi ogledov in vsebin, skupaj s turističnimi ponudniki pa ponudimo obiskovalcem še kakšne kulinarčne oz. gostinske storitve, ki v neposredni bližini manjkajo.

Menim, da v našem kraju manjka sodelovanja. Predvsem pa smo v največji meri odvisni od finančnih sredstev lokalne skupnosti, zato ne moremo uresničiti vsega, kar bi želeli. Smo optimistični, saj so premiki tudi v tej smeri. Prav gotovo pa bomo naredili vse, kar se bo z razpoložljivimi sredstvi dalo narediti.

V našem muzeju trenutno sodelujemo z Javnim zavodom za turizem, kulturo in šport občine Ormož, različnimi agencijami, osnovnimi šolami v občini Ormož, Termami Ptuj, Biotermami Mala Nedelja, lokalnimi ponudniki gostinskih storitev v občini Ormož in širše.”

4.2.1 Analiza pogovorov

Glede na to, da se o razvoju turizma v našem kraju ne sliši veliko, so nas naši sogovorniki s svojimi odgovori zelo pozitivno presenetili. Pravzaprav so nas prepričali, da naš kraj že danes ponuja stvari, dejavnosti, za katere veliko domačinov sploh ne ve. Turisti se ustavljajo pri nas, poznana sta naša cerkev in grad, poznana je zgodovina kraja in križnikov, poznani so nekateri vinarji ali kmetije, nekateri gostje prespijo v bližini, nekateri se celo vračajo k nam. Vendar se večina obiskovalcev v našem kraju ustavi zelo na kratko ali mimogrede, po poti.

Promocija našega kraja ni najboljša in turistična infrastruktura je precej pomanjkljiva, nad čemer se znajo pritožiti tudi obiskovalci, ki pogrešajo marsikaj. Težava je v slabi opremljenosti s tablamami oz. kažipoti ob cestah, navigacija npr. goste velikokrat pelje po neprimernih cestah in daljših poteh.

Potem so tu še ljudje, ki so sicer prijazni, a velikokrat pozabijo, kam naj usmerijo zainteresirane obiskovalce. Očitno je, da turistični ponudniki večinoma ne sodelujejo med sabo, se ne dopolnjujejo in si ne pomagajo. Pozitivni vezni člen med ponudniki je TIC Ormož, vendar velikokrat ponudniki pričakujejo veliko, za to pa storijo premalo. Takšen primer je financiranje promocijskega materiala, zloženek, objav na raznih zemljevidih, kjer Velike Nedelje ali kakšnega ponudnika zaenkrat še ni.

Najpogosteje so vzroki za slabo turistično promocijo in opremljenost kraja v pomanjkanju finančnih sredstev. Tako TIC kot muzej delata zelo dobro, vendar sta v tem smislu precej omejena in podobno je na področju kadrov, ki jih primanjkuje. Npr. delovni čas omenjenih zavodov je predvsem poleti neustrezen. Turisti ne prihajajo samo do 16.00 ali 17.00, počitnice trajajo ves dan.

Prenočišč je premalo, ponudba ob poteh med vinogradi je skromna, popotniki pogosto naletijo na zaprta vrata, lokalnih promocijskih dogodkov je očitno premalo, pa še tistih, ki se odvijajo, se ne udeleži veliko ponudnikov.

Nekaj ponudnikov pa vendarle stremi k večji prepoznavnosti, pravzaprav orjejo ledino na tem področju, bolj ali manj sami. Njihov trud se obrestuje, svojo ponudbo ves čas nadgrajujejo in spreminjajo v smeri trendov na področju turizma, zato število njihovih gostov počasi narašča.

Na žalost je domače turistično društvo premalo aktivno, morda zato, ker na lokalni ravni ni bilo dovolj interesa za korenitejše spremembe ali premike v smeri hitrejšega razvoja turizma, morda je za sodelovanje pripravljenih premalo ljudi.

Menimo, da v prvi vrsti manjka nekaj ali nekdo, morda koordinator na nivoju krajevne skupnosti, ki bi povezoval lokalne ponudnike, ki bi skupaj gradili pestrejšo ponudbo in s tem privlačnejšo turistično zgodbo. Nekako bi morali na trgu nastopiti skupaj in s skupnimi močmi prispevati k promociji turizma ter k izboljšanju turistične infrastrukture in ponudbe.

Se pa stvari počasi premikajo v pozitivni smeri. Predvsem ustanovitev kolektivne blagovne znamke Jeruzalem Slovenija lahko bistveno pripomore k medsebojni povezanosti in s tem k hitrejšemu razvoju turizma. Morda bo to čisto nova priložnost za marsikoga, ki se želi udeleževati v turizmu. Morda bo prispevala k novim zaposlitvam, morda bodo sčasoma lahko številni domači ponudniki živeli od turizma.

4.3 Analiza ankete

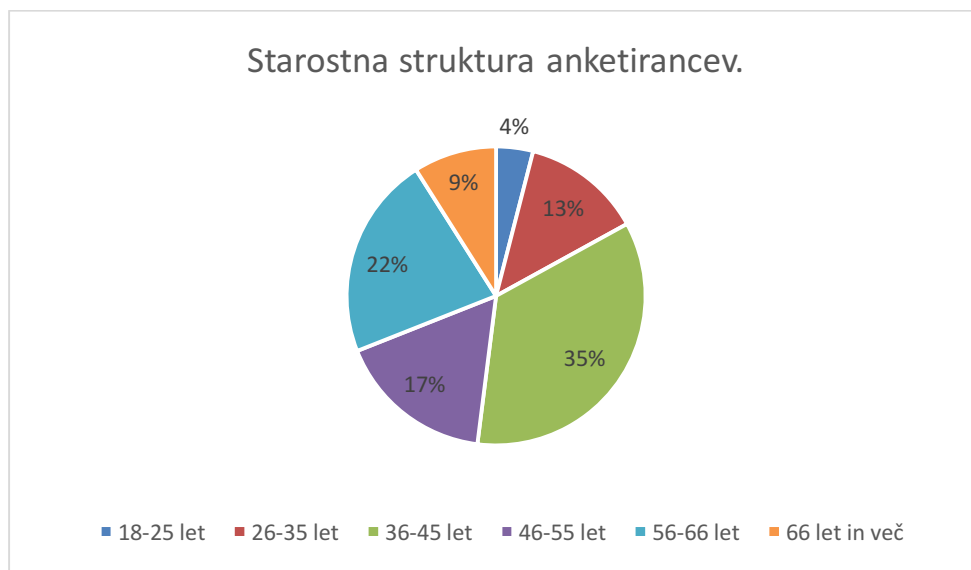
Za namen naše raziskave smo izdelale kratko anonimno anketo (Priloga B), v kateri je sodelovalo 46 anketirancev, prebivalcev različnih vasi Krajevne skupnosti Velika Nedelja, natančno polovica moških in polovica žensk.

V analizi naše ankete povzemamo najpomembnejše in izstopajoče odgovore oz. podatke.

4.3.1 Demografski podatki

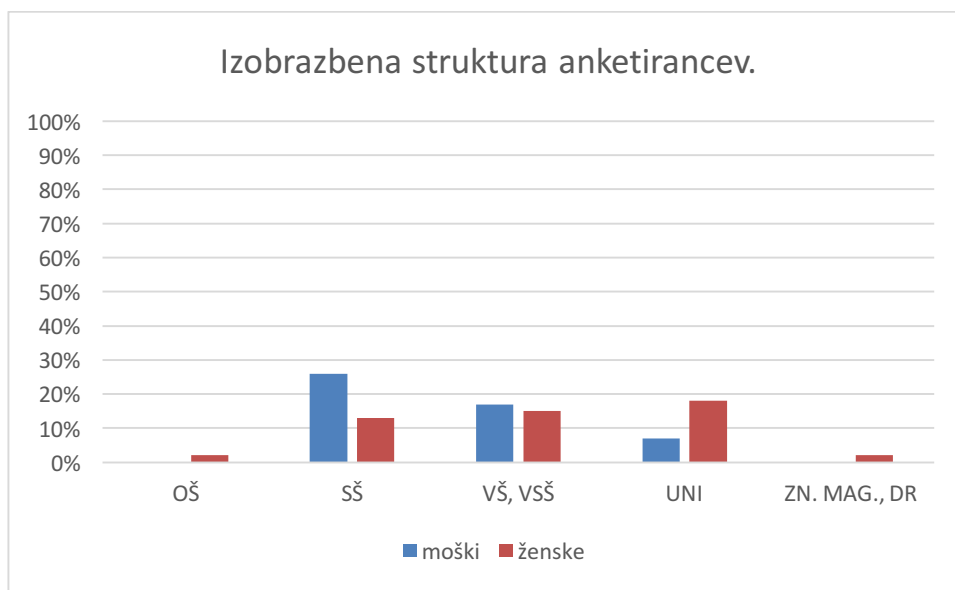
Največ anketirancev je starih 36–45 let, sledita starostni skupini 56–65 let ter 46–55 let. Manj je starih 18–25 let, 26–35 let ter 66 let in več.

Morda smo bile pri anketi premalo pozorne na starost naših anketirancev. Imamo pomisleke glede tega, da sta med vsemi anketiranci le 2 iz najmlajše starostne skupine. Verjamemo, da bi bilo še posebej zanimivo dobiti mnenja od le-teh, ki se morda šele odločajo za poklic ali področje, na katerem želijo v prihodnosti delovati. Morda bi ravno z njihove strani dobile kakšno izvirnejšo ali drznejšo idejo oz. predlog za razvoj turizma pri nas.

Slika 6: Starostna struktura anketirancev.

Po izobrazbi prevladujejo anketiranci z dokončano srednjo šolo (18), nato z višjo oz. visoko šolo (15) ter tisti z dokončano univerzo (11). Preostala dva sta z dokončano osnovno šolo in z znanstvenim magisterijem ali doktoratom (glej spodnji prikaz).

Slika 7: Izobrazbena struktura anketirancev.

Večina je zaposlenih (31), sledijo upokojenci (6), gospodinje oz. kmetovalci (4) ter en študent in ena brezposelna oseba.

4.3.2 Prvi del ankete – zaprta vprašanja z lestvico

V prvem delu ankete smo nanizale 20 trditvev, s katerimi so se anketiranci strinjali v določeni meri ali pa se niso znali opredeliti (Priloga B). Obkrožili so lahko **0 – ne vem, 1 – se ne strinjam, 2 – delno se strinjam, 3 – se strinjam, 4 – popolnoma se strinjam**.

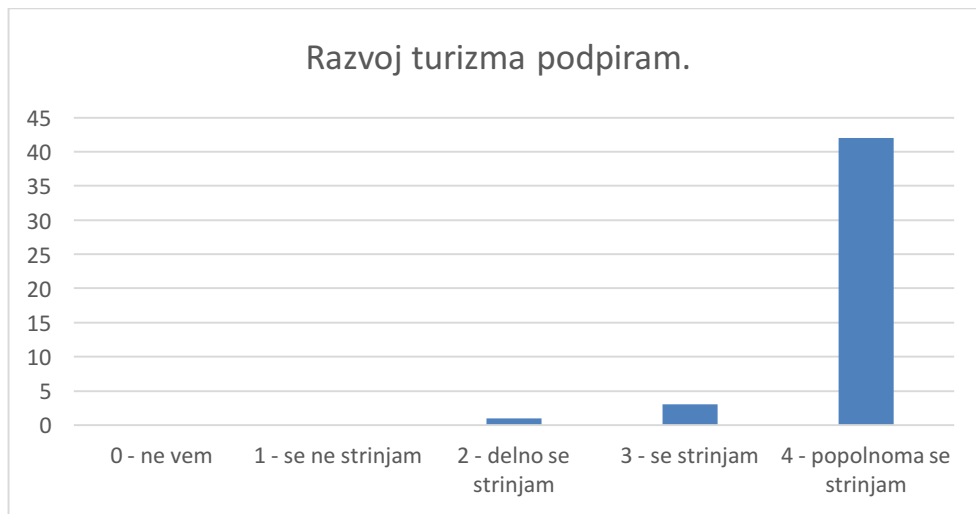
Trditve so po našem mnenju takšne, da izzovejo in spodbudijo razmišljanje, predlagajo ter opominjajo. Ko smo jih sestavljale smo si potihoma želele in upale, da se bodo anketirani z našimi predlogi strinjali. In to se je na koncu v veliki meri res izkazalo.

Iz naslednje tabele je razvidno, da se več kot 90 % anketirancev strinja ali popolnoma strinja s 7 trditvami. Samo enkrat se ena oseba z nami ne strinja, in sicer pri trditvi, da *je treba ponuditi izdelke, ki simbolizirajo naš kraj*.

Tabela 1: 7 trditvev, s katerimi se anketiranci strinjajo v največji meri.

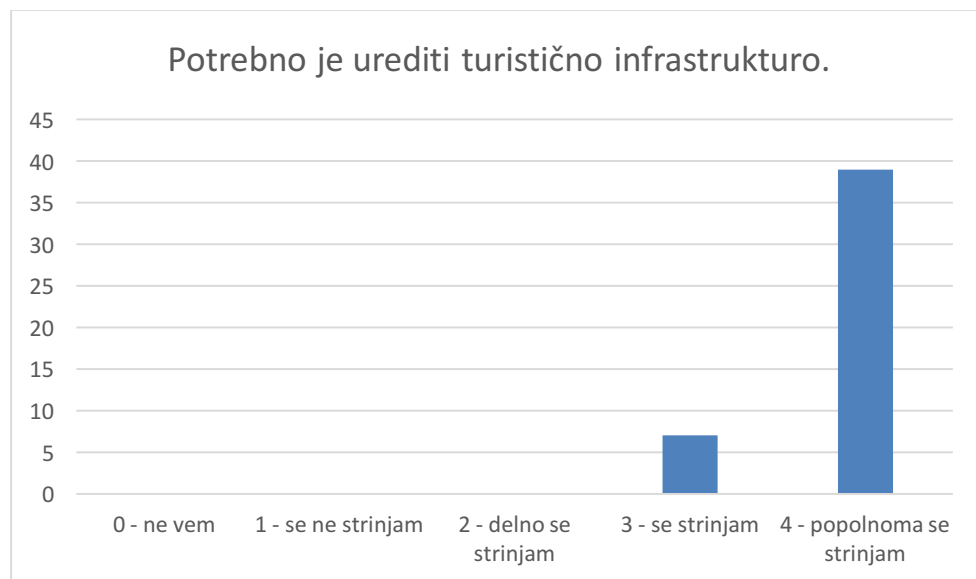
Trditve:	0 – ne vem	1 – se ne strinjam	2 – delno se strinjam	3 – se strinjam	4 – popolnoma se strinjam
<i>Razvoj turizma podpiram.</i>	0	0	1	3	42
<i>Potrebno je urediti turistično infrastrukturo.</i>	0	0	3	8	35
<i>Potrebno je povezati vse lokalne ponudnike, ki bodo lahko s svojimi pridelki, izdelki in storitvami sodelovali pri turistični ponudbi kraja.</i>	0	0	0	7	39
<i>Ponuditi je treba izdelke, ki bodo simbolizirali naš kraj.</i>	0	1	3	11	31
<i>Z ustreznim razvojem turizma lahko domačini in sam kraj veliko pridobijo.</i>	0	0	2	13	31
<i>V turizmu je prihodnost.</i>	0	0	4	10	32
<i>Promocija na družbenih omrežjih je pomembna.</i>	1	0	3	14	28

Največ anketirancev (42) se popolnoma strinja, da *podpirajo razvoj turizma* in od teh jih je več kot polovica (23) pripravljenih sodelovati pri promociji kraja na različne načine, zapisane v nadaljevanju.

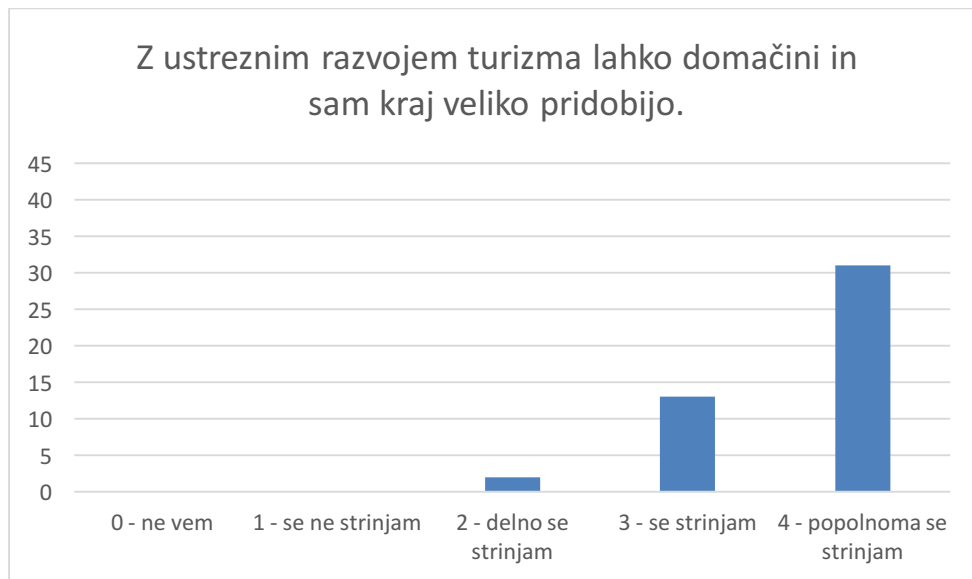
Slika 8: Razvoj turizma podpiram.

V podobnem številu se anketiranci strinjajo tudi s trditvijo, da je *potrebno urediti turistično infrastrukturo*, nad katero se pritožujejo tudi obstoječi lokalni ponudniki. Že v sami trditvi smo predlagale in dopisale naslednje izboljšave: postavitve kašipotov ob cesti ter informacijskih tabel ob znamenitostih, ureditev parkirišča za avtodome, vzpostavitve informacijske pisarne, ureditev nastanitvenih zmožnosti in kakovostna gostinska ponudba.

Slika 9: Potrebno je urediti turistično infrastrukturo.

Sodeč po strinjanju z naslednjo trditvijo lahko povzamemo, da se anketiranci zavedajo priložnosti in verjamejo, da z ustreznim razvojem turizma lahko tako domačini kot sam kraj veliko pridobijo.

Slika 10: Z ustreznim razvojem turizma lahko domačini in sam kraj veliko pridobijo.

Še vedno visok delež strinjanja (80 do 90 %) z nekaterimi trditvami se kaže v naslednji tabeli.

Tabela 2: Trditve, s katerimi se strinja ali popolnoma strinja 80–90 % anketirancev.

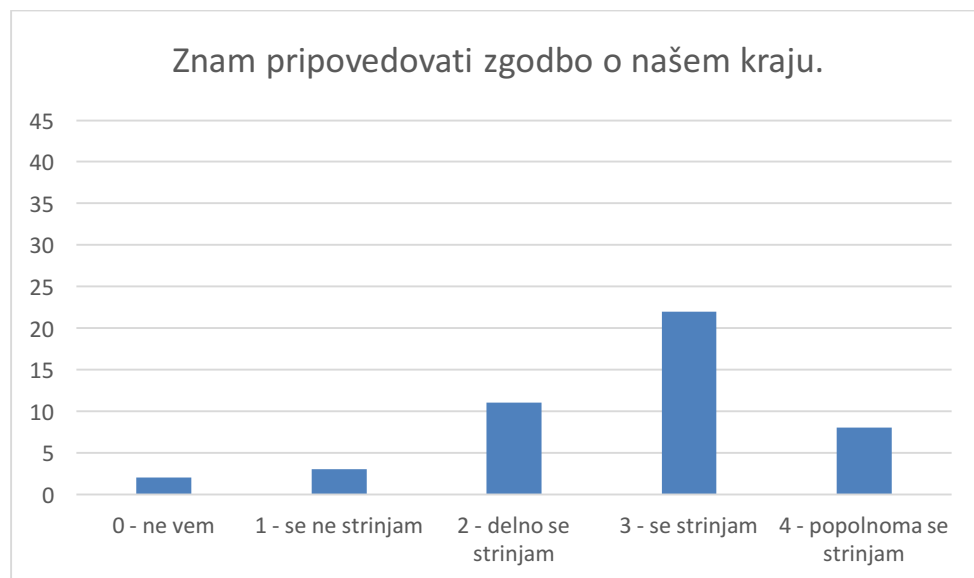
Trditev:	0 – ne vem	1 – se ne strinjam	2 – delno se strinjam	3 – se strinjam	4 – popolnoma se strinjam
<i>Velika Nedelja ima velik turistični potencial.</i>	0	0	9	21	16
<i>Zgodovina je pozitivno zaznamovala naš kraj.</i>	1	0	6	21	18
<i>Naš kraj spada na turistični zemljevid Slovenije.</i>	2	1	3	19	21
<i>Potrebno je izdelati lastno spletno stran za namene turizma, tudi v tujih jezikih.</i>	0	0	3	6	34
<i>Potrebujemo aktivno lokalno turistično društvo, ki bo povezovalo vse ponudnike.</i>	0	1	7	14	24

Nekoliko manj anketirancev (70–80 %) se strinja ali popolnoma strinja s trditvami v tabeli, ki sledi. To lahko pomeni, da nekateri niso najbolj prepričani v svoje poznavanje zgodbe o našem kraju, nekateri morda ne verjamejo, da je lastna informacijska pisarna sploh potrebna, nekateri pa so morda slabše seznanjeni z znamenitostmi kraja, ki so vredne ogleda oz. ki bi lahko bile zanimive za turiste.

Tabela 3: Trditve, s katerimi se strinja ali popolnoma strinja 70–80 % anketirancev.

Trditev:	0 – ne vem	1 – se ne strinjam	2 – delno se strinjam	3 – se strinjam	4 – popolnoma se strinjam
<i>Poznam zgodbo našega kraja.</i>	1	0	10	23	12
<i>Vzpostaviti je potrebno lastno informacijsko pisarno, kjer bo vedno na voljo oseba, ki bo posredovala turistične informacije turistom in obenem nudila povezavo s ponudniki.</i>	2	3	6	19	14
<i>Morebitne zainteresirane znam napotiti k znamenitostim kraja.</i>	1	2	10	21	12

Najmanj anketirancev (65 %) se strinja ali popolnoma strinja s trditvijo v naslednjem grafikonu, v katerem lahko opazimo precej raznoliko mnenje. 11 anketirancev se s trditvijo delno strinja, 3 se ne strinjajo, 2 pa se ne znata opredeliti. Očitno so mnenja deljena, razumemo pa jih lahko tudi tako, da bi morda bilo tudi za njih potrebno izvesti kak dan odprtih vrat ali predstavitevne delavnice, kjer bi se lahko opremili z ustreznim znanjem, da bi v prihodnje tudi sami znali pripovedovati zgodbo o našem kraju.

Slika 11: Znam pripovedovati zgodbo o našem kraju.

S trditvijo, da *potrebujemo lokalnega turističnega vodiča*, se strinja ali popolnoma strinja 63 %, preostalih 32 % se ne strinja ali delno strinja, 4 % pa se niso znali opredeliti.

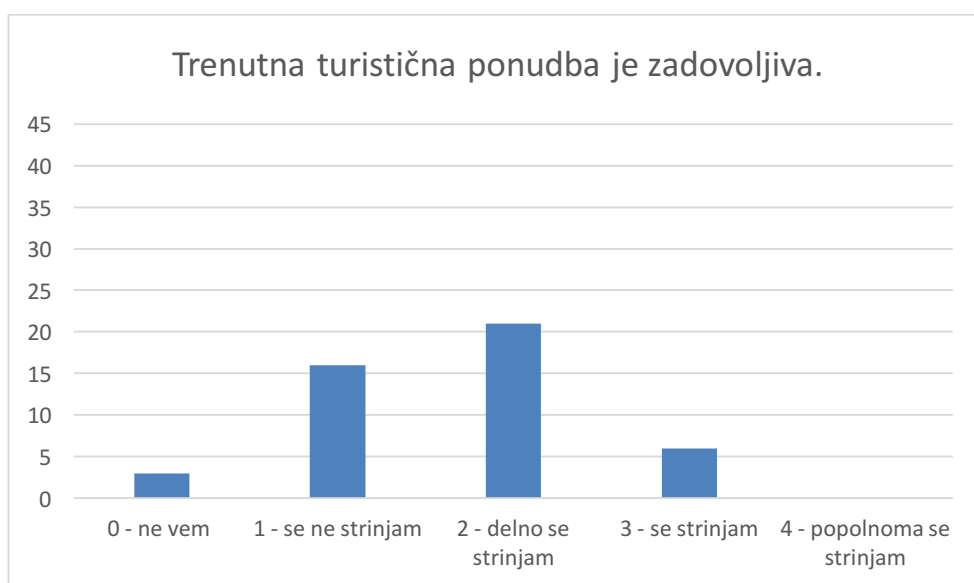
Dobra polovica anketirancev (54 %) se strinja ali popolnoma strinja, da *so prometna dostopnost in povezave do našega kraja dobre*, ostali se s to trditvijo delno ali sploh ne strinjajo.

Tabela 4: Trditvi, s katerima se strinja ali popolnoma strinja najmanj anketirancev.

Trditev:	0 – ne vem	1 – se ne strinjam	2 – delno se strinjam	3 – se strinjam	4 – popolnoma se strinjam
<i>Potrebujemo lokalnega turističnega vodiča.</i>	2	2	13	18	11
<i>Prometna dostopnost in povezave do našega kraja so dobre.</i>	1	5	15	15	10

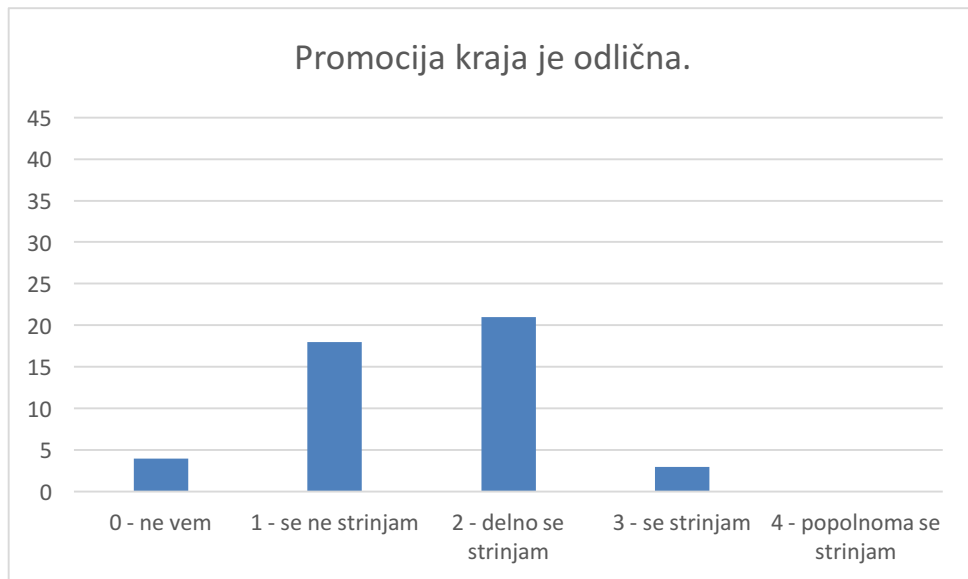
Anketiranci so se po pričakovanjih opredelili tudi glede naslednjih dveh trditev. Ti odgovori nas niso presenetili, pravzaprav smo verjele, da se večina z le-tema ne more strinjati. Med vsemi, ki se niso strinjali ali so se delno strinjali, se je 22 anketirancev glede obeh trditev opredelilo enako, torej se z nobeno niso strinjali oz. so se z obema delno strinjali. V nobenem od teh dveh primerov se anketiranec ni popolnoma strinjal s trditvijo.

Kar 80 % anketirancev se ne strinja (16) ali pa se delno strinja (21) s trditvijo, da je *trenutna turistična ponudba kraja zadovoljiva*. Večina se potemtakem zaveda pomanjkljivosti v turistični ponudbi, saj se strinja ali popolnoma strinja s predlogi o tem, kaj vse bi bilo za razvoj turizma potrebno urediti.

Slika 12: Trenutna turistična ponudba je zadovoljiva.

85 % anketirancev je takšnih, ki se ne strinjajo (18) ali se delno strinjajo (21) s trditvijo, da je *promocija kraja odlična*. Če bi bila promocija odlična, potem bi v naš kraj prihajalo več turistov kot danes, najbrž bi Velika Nedelja bila umeščena na slovenski turistični zemljevid in bila znana po svoji ponudbi.

Slika 13: Promocija kraja je odlična.

4.3.3 Drugi del ankete – vprašanja odprtega tipa

V drugem delu ankete so štiri vprašanja odprtega tipa, pri katerih so anketiranci zapisali svoj odgovor ali prosto predlagali, ponudili izdelek ali izrazili svoje mnenje.

Tabela 5: Število pritrilnih odgovorov pri vprašanjih odprtega tipa.

	DA
<i>Ponudim lahko svoj izdelek.</i>	11
<i>Govorim vsaj en tuji jezik.</i>	37
<i>Pripravljen sem sodelovati pri promociji kraja.</i>	28
<i>Želite kaj dodati, kaj predlagati?</i>	10

Ponudim lahko svoj izdelek.

Le 11 oz. slaba četrtnina anketirancev lahko ponudi svoj izdelek, npr. vino, krompir, grozdje, živo glasbo, med in druge pridelke iz panja, domače jedi, rožmarinko, doma proizvedene sokove, sadje, jabolka in spletno stran.

Govorim vsaj en tuji jezik.

Zanimiv je podatek, da kar 37 anketirancev (80 %) govori vsaj en tuji jezik, in sicer prevladujeta nemščina in angleščina, sledita pa hrvaščina in italijanščina.

Pripravljen sem sodelovati pri promociji kraja.

Dobra polovica anketirancev (60 %) je pri turistični promociji kraja pripravljena pomagati oz. sodelovati na različne načine, nekoliko več moških kot žensk. Gre za ljudi s srednješolsko in višjo izobrazbo, ki so večinoma stari 36–65 let. Nekateri od teh so sicer pritrtili, vendar potem niso zapisali na kakšen način so pripravljeni pomagati.

Med tistimi, ki so zapisali kako bi pomagali, jih je največ pripravljenih pomagati z delom na raznih prireditvah ter z aktivno vključitvijo v turistično društvo. Sledijo tisti, ki so pripravljeni voditi turiste po kraju in jim pripovedovati našo zgodbo ter ponuditi in prodajati domače izdelke in pridelke. Preostali so pripravljeni s svojim znanjem tujega jezika usmerjati tuje turiste k znamenitostim kraja, pomagati pri izdelavi promocijskih videov ali fotografij, jih objavljati na socialnih omrežjih, oblikovati spletno stran ali prispevati k prepoznavnosti kraja preko rokometu, značilnega za naš kraj.

Želite kaj dodati, kaj predlagate?

Predlogov in mnenj je zapisalo precej manj anketirancev, le 10. Najpogostejše smo zapisale najprej.

- Aktivno delovanje turističnega društva ter krajevne skupnosti za razvoj turizma in s tem oživitev kraja.
- Lastna turistično-informacijska pisarna pri Veliki Nedelji.
- Povezovanje domačih ljudi, ki lahko ponudijo različne izdelke na trgu.
- Postavitev tržnice z lokalnimi izdelki v času krajevnega praznika.
- Lokalni vodič.
- Promocijske zloženke.
- Spominki, ki so tipični za naš okoliš.
- Več sodelovanja in predstavitev ponudnikov kulinarike in drugih izdelkov.
- Poudarek na ljudskem izročilu in obrti.
- Odprtje manjšega gostinskega obrata v poletnih mesecih v Medikovi hiši.
- Zagotovitev ustrezne spalne kapacitete in možnosti prenočitve z avtodomi.

- Izpraznitev gradu in ureditev vrhunske lokacije s kavarno ali restavracijo, kjer bi se lahko predstavljali naši lokalni ponudniki.
- Več družabnih dogodkov.
- Ureditev in označitev kolesarskih poti (dostop do GPS koordinat preko aplikacije).
- Izboljšanje prometne dostopnosti z izgradnjo hitre ceste Ormož–Ptuj.
- Označitev Velike Nedelje kot turistične destinacije že na avtocesti Maribor–Gruškovje.

Zanimivo pri teh predlogih je, da so jih podali večinoma moški, stari med 36 in 45 let ter tisti, stari 56 in več z dokončano srednjo in višjo ali visoko šolo.

Iz analize ankete lahko razberemo, da večina anketirancev razmišlja v pozitivni smeri, da se zavedajo tako prednosti kot pomanjkljivosti. Očitno si želijo priložnosti, večinoma tudi verjamejo vanje in so pripravljeni sodelovati pri uresničevanju le-teh.

Menimo pa tudi, da bi bilo v prihodnje pri kakršnem koli načrtovanju na tem področju smiselno k sodelovanju povabiti čisto vse zainteresirane domačine, saj bi se s skupnimi močmi najlažje odločili za smer, v katero želimo peljati svojo turistično zgodbo.

4.4 Naši predlogi za celostno turistično podobo oz. ponudbo kraja

Od ideje naprej, zapisa hipoteze in namena, ves čas nastajanja naše raziskovalne naloge, ob sestavljanju anketnega vprašalnika in intervjujskih vprašanj so se nam porajale ideje, ki smo jih na nek način v nalogi že izpostavile.

V prvi vrsti predlagamo vse tisto, kar smo v obliki trditev zapisale v anketnem vprašalniku, dodajamo pa še nekatere ideje, ki so morda nekoliko drznejše.

- Postavitev kažipotov in informacijskih tabel ob znamenitostih, ki bodo obiskovalcem na voljo kadarkoli, vsebovali pa bodo tudi kontaktne podatke ponudnikov.
- Povezanost vseh lokalnih ponudnikov v celostni ponudbi kraja in celo širše (znotraj kolektivne blagovne znamke Jeruzalem Slovenija).
- Izdelava lastne spletne strani, kjer bomo podajali osnovne turistične informacije in napovedovali dogodke tudi v tujih jezikih.
- Vzpostavitev svoje turistično-informacijske pisarne, ki bo za turiste odprta tudi popoldan.
- Lokalni vodiči, ki bodo dostopni v različnih terminih, tudi za kolesarjenje, z znanjem tujih jezikov.
- Ureditev parkirišč za osebna vozila v neposredni bližini cerkve in gradu.
- Ureditev parkirišč za avtodome na zemljišču blizu vaškega jedra.
- Promocija kraja preko družbenih omrežij, z objavo vabil na dogodke, opisi tematskih poti in slikovnim gradivom.
- Oblikovanje spominkov, ki bodo predstavljali naš kraj, npr. leseni obeski za ključe v obliki križniškega križa, meča in ščita, leseni izdelki v obliki najpomembnejših krajevnih stavb, magneti, kovanci, razglednice.
- Viteška oprema za obiskovalce gradu, ki jo bodo lahko pomerili.
- Lokalna tržnica v vaškem jedru (prodaja vseh vrst domačih izdelkov in pridelkov) vsaj ob vikendih.
- Ureditev posebnih klopi pri cerkvi, gradu, pred šolo, pred Elizabetino hišo (enakih).
- Ureditev ploščadi pred gradom z razglediščem in kažipotom oz. zemljevidom z vsemi bližnjimi zanimivostmi in ponudniki.
- Ureditev grajske kavarne, lahko skupaj z informacijsko pisarno, kjer bo prostor za promocijo, hkrati pa za srečanja in sodelovanje med vsemi lokalnimi ponudniki.
- Svečke v cerkvi, ki bi jih obiskovalci lahko prižgali.

5 ZAKLJUČEK

Ali lahko Veliko Nedeljo umestimo na turistični zemljevid Slovenije? Seveda. Velika Nedelja je krasen kraj z velikim turističnim potencialom, ki v tem trenutku, na žalost, še ni izkoriščen.

Smo mnenja, da so osnove za razvoj turizma dobre in zanimive, sploh če pogledamo zgodovinski razvoj kraja, a kaj ko jih domačini očitno ne znamo predstaviti. Ali je premalo znanja, premalo idej, se bojimo izkoristiti priložnosti, ki nam jih ponuja, ali ne vidimo prihodnosti v turizmu ali pa se ne zavedamo pomena kulturne in naravne dediščine našega kraja.

Me verjamemo, da je Velika Nedelja s svojo zgodovino in posledično kulturno dediščino eden tistih majhnih podeželskih krajev na obrobju Slovenskih goric, ki nas lahko hitro prevzame in očara, le ustrezno ga je treba predstaviti in ponuditi zgodbo mimoidočim, ki se bodo pri nas z velikim zanimanjem ustavili in se prepustili naši pestri ponudbi.

Našo hipotezo so tako potrdili tudi naši sogovorniki in anketiranci. Velika Nedelja je kraj, ki ga je treba umestiti na slovenski turistični zemljevid in v tem smislu razvijati oz. dodelati turistično ponudbo in infrastrukturo kraja ter z njim tesno povezane okolice. To si naš kraj zasluži zaradi svoje zgodbe, zaradi boljše prepoznavnosti ter posledično zaradi izbire boljših možnosti za lokalno prebivalstvo. Morda nam v prihodnosti turizem omogoči razvoj še kakšne dejavnosti. Morda prinese dodatne zaposlitve. Ali pa le poveže domačine, ki bodo živeli z in za zgodbo.

S svojimi stavbami, ki so odraz zgodovinskega dogajanja v tem kraju ter ob dejstvu, da je naša pokrajina v naravnem smislu bogata in do nas domačinov prijazna z vinogradi in sadovnjaki, polji in gozdovi, rekami in potoki, bi morali začeti razmišljati v pozitivnem turističnem duhu. Marsikje po svetu znajo svoje danosti in zgodbe, povezane z njimi, zelo dobro prodati. Prepričane smo, da lahko podobno uspe tudi nam.

Odgovore anketirancev bi bilo smiselno upoštevati takrat, ko se bodo delali načrti za razvoj turizma v Veliki Nedelji ter v prvi vrsti urediti tiste, s katerimi se strinja največ ljudi. Seveda so pomembni tudi ostali ukrepi in predlogi, ki lahko pozitivno vplivajo na turizem pri nas in jih ne bi smeli zanemariti.

Skupaj lahko s pravimi idejami in realnimi načrti uresničimo marsikaj. Več ko bomo ponudili, lažje bomo privabili obiskovalce, ki bodo prihajali k nam. Če bomo znali predstaviti svojo zgodbo in jo ponuditi širše, se bodo pri nas ustavili ljudje tudi za dlje časa, ne le mimogrede na poti v druge turistično privlačne kraje.

6 VIRI IN LITERATURA

Curk, J., Tomanič Jevremov, M., Kaligarič, M. in Štumberger, B. (1998). *Vodnik po kulturni in naravni dediščini občine Ormož*. Ormož: Založba Veritas.

Hiša. (b.d.). Na *Kogl.net*. Pridobljeno 31. januar 2019 s <http://www.kogl.net/si/hisa>.

Krajevna imena. (b.d.). Na *Stat.si*. Pridobljeno 31. januar 2019 s <https://www.stat.si/Krajevnalmena/-Settlements/Details/>.

Mavrič, I. (2001). *Velika Nedelja skozi stoletja*. Ptuj: Pokrajinski muzej.

Lovrenčič, I. (ur.) (1990). *Ormož in okolica: vodnik*. Ormož: Skupščina občine.

Hartman, M., Korpič, N., Lamut, B., Mertik, N. in Vnuk, B. (2015). *Muzejske razstave v Grajski pristavi Ormož, gradu Ormož in gradu Velika Nedelja*. Ptuj: Pokrajinski muzej Ptuj – Ormož, OE Ormož.

Štampar, J. (2014). *Prepovedane freske*. Ljubljana: Križniški red

Štampar, J. in Ogulin, J. (2010). *Križniki v Sloveniji*. Ljubljana: Agencija Baribal.

7 PRILOGE

Priloga A: Vprašanja za intervju z: _____ Datum: _____

RAZISKOVALNA NALOGA - Velika Nedelja na turističnem zemljevidu Slovenije

Kakšno je trenutno zanimanje za naš kraj (dobro, slabo, narašča, upada, trend ...)?

Kdo so obiskovalci in od kod (prevladujoči, katere skupine, država ...)?

Koliko obiskovalcev letno se ustavi pri vas (povprečno, primerjava s preteklostjo)?

So vaši gostje zadovoljni s ponudbo in možnostmi, ali kaj pogrešajo?

Kaj trenutno ponujate turistom (izdelki, doživetja, storitve, nastanitev, gostinska ponudba, vodeni ogledi)?

Kje oglašujete svojo ponudbo (na kakšen način, internet, družbena omrežja, TIC, letaki, oglasni panoji, prireditve, agencije)?

Koliko denarja namenjate za promocijo oz. oglaševanje letno?

Ste pripravljeni sodelovati v promocijskih aktivnostih kraja z namenom nadaljnjega turističnega razvoja, npr. dnevi odprtih vrat, sodelovanje v skupini več ponudnikov?

S kom trenutno sodelujete glede turistične ponudbe Velike Nedelje?

Ste pripravljeni sodelovati v širši ponudbi, koordinirani s strani skupnega lokalnega ponudnika (s svojim izdelkom, pridelkom, storitvijo, gostinsko ponudbo ...)?

Kakšni so vaši načrti za prihodnost (širjenje turistične ponudbe ...)?

V čem vidite največji potencial ali turistično priložnost Velike Nedelje?

Ali trenutno potekajo kakšne aktivnosti v smislu turistične promocije, v katerih sodeluje tudi kraj Velika Nedelja?

Priloga B: ANKETNI VPRAŠALNIK, OŠ Velika Nedelja, januar 2019

Pozdravljeni!

Smo učence 9. razreda OŠ Velika Nedelja in letos smo se lotile raziskovalne naloge z naslovom VELIKA NEDELJA NA TURISTIČNEM ZEMLJEVIDU SLOVENIJE, kjer želimo pokazati, da ima naš kraj velik turistični potencial. Zanima nas tudi mnenje domačinov iz Velike Nedelje in njene ožje okolice, zato Vas prosimo, da izpolnite naš anketni vprašalnik. S tem nam boste pomagali utemeljiti ali ovreči hipotezo ter bolje razumeti ali celo razvijati idejo o možnostih za nadaljnji razvoj turizma pri nas.

A. Pred vami so različne trditve, povezane z Veliko Nedeljo. Obkrožite številke od 0 do 4, pri čemer 0 pomeni **ne vem**, 1 – **se ne strinjam**, 2 – **delno se strinjam**, 3 – **se strinjam** in 4 – **popolnoma se strinjam**.

Velika Nedelja ima velik turistični potencial.	0	1	2	3	4
Poznam zgodbo našega kraja.	0	1	2	3	4
Zgodovina je pozitivno zaznamovala naš kraj.	0	1	2	3	4
Razvoj turizma podpiram.	0	1	2	3	4
Potrebno je urediti turistično infrastrukturo (kažipot, informacijske table, parkirišče, informacijski center, vodenje po okolici, poseben produkt, nastanitvene zmožnosti, gostinstvo ...)	0	1	2	3	4
Trenutna turistična ponudba je zadovoljiva.	0	1	2	3	4
Naš kraj spada na slovenski turistični zemljevid.	0	1	2	3	4
Vzpostaviti je treba lastno informacijsko pisarno, kjer bo vedno na voljo oseba, ki bo posredovala turistične informacije turistom in obenem nudila povezavo s ponudniki.	0	1	2	3	4
Znam pripovedovati zgodbo o našem kraju.	0	1	2	3	4
Morebitne zainteresirane znam napotiti k znamenitostim kraja.	0	1	2	3	4
Promocija kraja je odlična.	0	1	2	3	4
Potrebno je povezati vse lokalne ponudnike (kmetije, vinogradniki, obrtniki, medarji, društva), da bodo lahko s svojimi pridelki, izdelki ali storitvami sodelovali pri turistični ponudbi kraja.	0	1	2	3	4
Potrebno je izdelati lastno spletno stran za namene turizma, tudi v tujih jezikih.	0	1	2	3	4
Ponuditi je treba izdelke (suvenir), ki bodo simbolizirali naš kraj.	0	1	2	3	4
Prometna dostopnost in povezave do našega kraja so dobre.	0	1	2	3	4
Z ustreznim razvojem turizma lahko domačini in sam kraj veliko pridobijo.	0	1	2	3	4
Potrebujemo lokalnega turističnega vodiča.	0	1	2	3	4
Potrebujemo aktivno lokalno turistično društvo, ki bo povezovalo vse ponudnike.	0	1	2	3	4
V turizmu je prihodnost.	0	1	2	3	4
Promocija na družbenih omrežjih (Fb, Instagram) je pomembna.	0	1	2	3	4

